№ 83 ՇԱԲԱԹ 20 ԱՊՐԻԼԻ — 1913 — ՇԱԲԱԹ 20 ԱՊՐԻԼԻ № 83

ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ»
Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ԱՅՍՕՐ ՍՊԻՏԱԿ ԾԱՂԿԻ ՕՐՆ Է

ՆՈՒԻՐԱԲԵՐԷՔ

ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼՕԶԻ ԴԵՄ ԿՌԻՒԵԼՈՒ ԳՈՐԾԻ ՕԳՏԻՆ!

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ սրտանց ցաւով ունի յայտնելու, որ կիրակի, ապրիլի 21-ին, Վանքի մայր-եկեղեցում կատարվելու է դպրոցիս բարերար հանգուցեալ

ՅՈՎՍԷՓ ԷՖԵՆԴԵԱՆԻ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ:

296. 2—1

Բժ. ԱՐՏԱՇԷՍ ՇԻԽԵԱՆ

I

„ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼՕԶ—ԹՈՔԱԽՏ եւ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ"

II

„Туберкулезъ—Чахотка и Общество"

Գինը 25 կոպ.

Ծախվում է «ՄՇԱԿԻ» գրասենեակում և Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառների մօտ:

առ. 299. 3—2

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Երեքշաբթի, մայիսի 7-ին

Յոբելեանական ներկայացում

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

կը տայ հանդիսաւոր ներկայացում

Ի պատիւ դերասան Գ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆԻ 40-ամեայ բեմական գործունէութեան

I ՊԷՊՕ Հեղ. հանգ. Գ. Սունդուկեանի 3-րդ գործողութիւն

II Ամօր ձեր աղայութեանը Թարգմ. Գ. Տէր-Դաւթեանի 2-րդ գործողութիւն

III Օսկան Պետրովիչն դժոխքում

Այս անգամ դժոխքից դուրս կը գան նոր մեզ գործած անձնաւորութիւններ: Ցարս 1 գործ. հեղ. Գ. Սունդուկեանի:

IV ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Խաղամիջոցին պ. ՀԱՅՐԻՆ իր խմբով կերգէ:

Մասնակցում են՝ տ. տ. ՄԱՅՍՈՒՐԵԱՆ, ՎԱՐԴՈՒՀԻ, Ցաղիկ, օր. Խիթարեան, Զարուհի, պ. պ. Միրաղեան, Տէր-Գրիգորեան, Մամիկոնեան, Ստեփանեան, Փիրումեան, Տէր-Դաւթեան և ուրիշները:

առ. 301. 2—1

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՋՈՒԼՖԱՅՈՒՄ

Հ. Յ. ԵՍԱՅԵԱՆՑԸ ՆԵՐԿԱՅ ԱՊՐԻԼԻ ՍԿԶԲԻՑ ԲԱՑԵԼ Է ՊԱՀԵՍՏ ԲԱՑԱՌԱՊԷՍ

Ա/Տ. Ն. Ի. Բօզարջեանց եւ Որդիք

ծխախոտային ֆաբրիկայի արդիւնաբերութեան համար՝ գլխաւորաբար յարմարութիւն տալու իր բազմաթիւ կլիէնտներին, առանձնապէս մանրավաճառներին, խուսափել այդ ֆաբրիկայի անունով կեղծված ապրանքները գնելուց: Գնորդներին խնդրվում է դիմել Եսայեանցի լիազօր-ներկայացուցիչ ՋՀԱՆԳԻՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻՆ— ՋՈՒԼՖԱՅՈՒՄ:

(18, 20) առ. 269' 4—4

ԱՊՐԻԼԻ 7-ԻՑ ԲԱՑՎԱԾ Է ԴԵՂԱՅԻՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՌԵՒՏՐՈՎ ՊԱՐԱՊՈՂ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԽԱՆՈՒԹԸ

„ՍՕԼՕՏԻՍ"

Քիրմայով, Սօլօլակսկայա փողոցի վրա՝ Թիֆլիսի Փոխադ. Վարկի Ընկ. նոր շինութեան մէջ:

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ իմ գործունէութիւնը Դեղատնային Ապրանքների Առևտրի Կովկասեան Ընկ. Երևանեան հրապար. վրա գտնվող խանութի տնօրէնի պաշտօնում, գործին հմուտ լինելը, նոյնպէս և ներկայ նորաբաց խանութում յայտնի ֆիրմաների բարձր յատկութեան թարմ ապրանքներ ունենալը իրաւունք են տալիս ինձ յուսալու, որ Թիֆլիսի հասարակութիւնը ուշադրութեան կառնի խանութը ու միևնոյն ժամանակ կատարելապէս կը համոզվի ապրանքները բարեխղճօրէն վաճառելու մէջ:

առ. 274. 10—7 (ա.օ.) ԱՐՏԷՄ Բ. ՕՎՉԵԱՆՑ

Ապրիլի 25-ին ցերեկվայ ժամը 12-ին ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅՈՒՄ, շինական դատարանում նշանակված է ծխական դպրոցի մօտ 400 խ. սաժ. (куб. саж.) պատ ունեցող շէնքի աճուրդը

Նախօրօք պայմանների հետ ծանօթանալ կարելի է—Մեծ-Ղարաքիլիսայում շինարարական յանձնախմբի փոխ-նախագահ Ե. Յարութիւնեանի մօտ, Թիֆլիսում՝ Քամոյեան եկեղեցու ծխատէր Յովսէփ ք. Տէր-Պետրոսեանի մօտ և Ալէքսանդրօպօլում՝ «Ախուրեանի» խմբագրատանը:

առ. 293. 4—3

ԿՈՉ

ազգաբնակութեան, ԹՈՔԱԽՏԻ ԴԷՄ ՄԱՔԱՌՈՂ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ կողմից:

ԱՅՍՕՐ, ապրիլի 20-ը, ՍՊԻՏԱԿ ԾԱՂԿԻ օրն է: Այսօր ամբողջ Ռուսաստանում նուիրաբերում են թոքախտի դէմ կռւելու գործի օգտին: Թոքախտը բուժելի է! Նրանից կարելի է զերծ մնալ! Դրա համար հարկաւոր է գիտութիւն, դրամ եւ հասարակական ինքնօգնութիւն! Օգնեցէք Թոքախտի դէմ Մաքառող Կովկասեան Ընկերութեան! Ընկերութիւնը բացում է սանատորիաներ եւ ամբուլատորիաներ թոքախտաւորների համար եւ կազմակերպում է ամառային գաղութներ թուլակազմ երեխաների համար:

ԳՆԵՔ ԱՅՍՕՐ ՍՊԻՏԱԿ ԾԱՂԻԿ!

ԱՅԴ ԾԱՂԻԿԸ ԾԱԽՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ!

ՆՈՒԻՐԱԲԵՐԷՔ ՈՎ ՈՐՔԱՆ ԿԱՐՈՂ Է!

305. 1—1

ԲԵՐԼԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի: Բժշկութիւն նաև ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, ՐԱԴԻՈՒ պրէպարատներով և վիրաբուժական միջոցով՝ ՊՆԷՎՄՕԹՕՐԱԿՍՈՎ:

Ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9—1-ը և երեկոյեան ժամը 5—8-ը:

Չքաւորներին առ. ժամը 9—10-ը ձրիաբար:

Սօլօլակ, Բէհբութեան փող. № 23 (անկիւն Գանօվսկայա): Հեռախօս 7—92.

(ա.օ.) առ. 92 100—53

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Գ. Յ. ԳԱՐԱԿԻՒԼԵԱՆ

(Նախկին օգնական Կամսյևի)

Վերադառնալով արտասահմանից վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը

Ամեն օր՝ առաւօտեան ժ. 9—1½-ը և երեկ. ժ. 4—7-ը:

Վելեամինօվսկայա փողոց № 4, բն. 3.

առ. (օ.մ.) 129. 50—24

ԱՅՍՕՐ

Այսօր ծաղիկներ, առանձնակ հազարաւոր ծաղիկներ կը թափվեն մեզ վրա:

Սպիտակ ծաղիկներ,

Գարնանային ծաղիկներ:

Նրանք կը գան յիշեցնելու մեզ մի չքնաղ և թանկագին մեծ ծաղկի մասին:

Դա ժողովրդական կեանքի ծաղիկն է, նրա առողջութիւնը:

Թիֆլիսի փողոցները ծաղկի հանդէսով լուսմաներ կը ժողովեն կազմակերպելու մաքառում այն սոսկալի վիշապի դէմ, որը կլանում է ժողովրդից այնքան թանկագին զոհեր՝ աշխատող ձեռքեր, գեղանի դէմքեր, ընտանիքների յոյսեր, հասարակութեան զարդեր:

Սպիտակ Ծաղիկը կոչ է յայտարարում Թոքախտին, կոչ անհաշտելի, կոչ աննահանջ, կոչ անվեհեր, կոչ օժտված յաղթութեան ժպտադրոշ յոյսերով:

Վիշապ է Թոքախտը, սոսկալի ագէտ է նա, բայց նրա թագաւորութիւնը անպայման չէ: Նա կարող է ընկճվել, թուլանալ, նուազվել և ջնջվել:

Մարդկային գիտակցութիւնը կարողացել է պարզել Թոքախտի տարածման և զարգացման տարրերը և պայմանները: Եւ դա է այն խոշոր լծակը, որի վրա յենված՝ մենք հնարաւորութիւն ունենք մօտենալ այն մեծ մաքառման գործին, որ գիտակցող մարդկութիւնը յայտարարել է Թոքախտին:

Հնարաւոր է մաքառումը:

Բայց ոչ ոք մեզնից չէ կարող թագցնել, որ այդ մաքառումը թեթև աշխատանքով չէ բաւականանում: Նա պահանջում է չափազանց մեծ, ընդարձակ և հանրային ջանքեր՝ գլուխ բերելու ժողովրդական առողջութեան վերականգնման գործը:

Թոքախտի զարգացումը օրգանական կապ ունի ժողովրդական բարեկեցութեան հետ: Որքան անմխիթարական է և անբաւարար ժողովրդական բարեկեցութիւնը, այնքան աւելի մեծ հունձ է պատրաստված Թոքախտի մանգաղի համար: Եւ ընդհակառակը: Որքան էական և խոշոր միջոցներ են ձեռք առնըված բարուոքելու և բարձրացնելու ժողովրդական բարեկեցութիւնը, այնքան աւելի նպաստաւոր պայմաններ են ստեղծված աջող մաքառում մղելու համար Թոքախտի տարածման և նուաճումների դէմ:

Կազմակերպենք մաքառումը, կազմակերպենք հանրային ոյժերով, հասարակական բոլոր ոյժերի գործակցութեամբ:

Իսկ այսօր շնորհակալ կզացմունքներով, գոհունակ սրտով հանդիպենք գթութեան այն քոյրերին, որոնք Սպիտակ Ծաղիկների կողովներով շրջում են քաղաքի փողոցներում և մուտք են գործում մի քանի հիմնարկութիւններ, առաջարկելով մեզ Սպիտակ Ծաղիկներ և մասնակից անելով իւրաքանչիւր մարդու՝ հաւաքելու միջոցներ հակաթոքախտային գործունէութեան աջակցելու համար:

Ս. Քալանթար

ԿՌԻՒԸ ԹՈՔԱԽՏԻ ԴԷՄ

Թոքախտը ոչ միայն դժնդակ հիւանդութիւն է, այլ և սօցիալական չարիք, որի դէմ պէտք է կռւել բոլոր միջոցներով, մինչև որ նա վերանայ, կամ գոնէ նուազի նրա ազդեցութիւնը այն չափով, ինչ չափով նուազել է լուսաւոր երկիրներում, օրինակ Անգլիայում:

Յարգելի բժշկապետ Արտաշէս Շխեանի յօդուածները, տպված այսօր «Մշակում», ինչպէս և նախորդ յօդուածները, ոչ մի տարակոյս չեն թողնում, որ, այո, Թոքախտը հասարակական և սօցիալական մի չարիք է և նրան վերացնելու համար պէտք է ձեռնարկել արմատական, այլ ոչ թէ պալիատիվ միջոցների:

Այո, գեղեցիկ ձգտումն է սանատորիաներ հիմնել և նրանց միջոցով ամոքել ցաւերի, վշտերի մի մասը, փրկել մի քանի հարիւր Թոքախտաւորներ մահվան ճիրաններից. բայց սանատորիաների հետ միասին պէտք է աշխատել բարձրացնել ժողովրդի ընդհանուր առողջական վիճակը, պէտք է առողջացնել ժողովուրդը, արմատական փոփոխութեան և բարելաւման ենթարկելով նրա առողջապահական պայմանները:

Այսօր Սպիտակ Ծաղկի տօնն է: Սպիտակ Ծաղիկը մենք ընդունում ենք էմբլեմա, նշանաբան կռւի Թոքախտի դէմ: Այսօր այդ էմբլեման գործ ենք դնում ստեղծելու համար մի սանատորիա: Ցանկանք, որ, երբ նպատակը իրագործվի, նոյն էմբլեման, այն է՝ Սպիտակ Ծաղկի տօնը գործ դնենք շարունակ աւելի մեծ նպատակի համար՝ բարձրացնելու մեր երկրի ժողովրդի առողջական վիճակը, կերպարանափոխելու առողջապահական պայմանները, այնպէս որ հիւանդացողների թիւը հասնի իր մինիմումին, ինչպէս հասել է Անգլիայում:

Կռւենք Թոքախտի դէմ, կռւենք եռանդով, անվեհեր, ունենալով մեզ նշանաբան Սպիտակ Ծաղիկը:

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

18 ապրիլի

Հռոմ.—Բրինդիզիից հաղորդում են, որ Նիազի-բէյը և նրա ադիւտանտը սպանվել են Վալօնում շոգենաւ նստելիս: Մարդասպանները, որ ըստ երևոյթին Իսա Բօլէտինացը պէտք է լինի իր ընկերների հետ, սպանութիւնը կատարելուց յետոյ հանգստութեամբ հեռացել են: Վալօնում տիրում է կատարեալ անիշխանութիւն: Ազգաբնակութիւնը երկիւղ է կրում Ջավիդ-փաշայի բեպրէսիաներից, որ հաւանօրէն կը յարձակվի Վալօնի վրա: Իտալական հիւպատոսը խնդրում է ուղարկել ռազմանաւ՝ իտալական շահերի պաշտպանութեան համար:

Լօնդօն.—Սուֆրաժիստուհիների եօթ պարագլուխ կալանաւորվեցին առաւօտեան: Սուֆրաժիստուհիների դաշնակցութեան բիւրօն ոստիկանութիւնը փակեց: Կալանաւորները տարվեցին դատարան և մեղադրվում են դաւադրութիւն կազմելու մէջ: Դատաւորը ձերբակալութիւնը հաստատեց: Դատավարութեան ժամանակ դատախազը յայտնեց, որ յօգուտ սուֆրաժիստուհիների շարժման ճառողը, այդ շարժման գըրուածքները տպողը և այդ նպատակով դրամ հանգանակողը կը դատվի միևնոյն օրէնքով:

Պէկին.- Սարբին պալատի նախագահ ընտրվեց Տանխուալունը, որ պատկա-

[illegible]

Պետերբուրգ.—Մայիսի 1-ը օրը մայրաքաղաքում հանգիստ անցաւ. Բոլոր գործարաններում և փաբրիկներում աշխատանքները տեղի ունեցան սովորական կարգով։

Ռիգա.—Մայիսի 1-ի առթիւ [illegible]

Լոձ.—[illegible] 3000 [illegible]

Փարիզ.—Մայիսի 1-ը անցաւ մայրաքաղաքում և գաւառում առանց բանւորական ցոյցերի։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

18 ապրիլի

Կ. Պոլիս. — Մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչները Բ. Դրանը յանձնեցին հաւաքական նօտա, որ յայտնում է, թէ բալկանեան դաշնակիցները ընդունեցին հաշտութեան նախնական պայմանները, համաձայն են արձակել զօրքերը և պատրաստակամութիւն են արտայայտում պատգամաւորներ նշանակել հաշտութեան բանակցութիւնների համար. այդ պատճառով մեծ պետութիւնները առաջարկում են Բ. Դրանը հետևել դաշնակիցների օրինակին և մատնանշել պատգամաւորների ժողովատեղին։

—

Կ. Պոլիս.—Բ. Դուռը տեղեկացրեց աւստրիական դեսպանին, որ վաղը կը յայտնէ այն պատգամաւորների անունները, որոնք ստորագրելու են նախնական հաշտութիւնը, նաև հաշտութեան վեհաժողով գումարելու տեղը։

—

Լոնդօն.—Կայացաւ մեծ սօցիալիստական ցոյց։ Տասնեակ հազարաւոր ամբոխը կարմիր դրօշակներով մարսելիէզ նուագածութեամբ անցաւ փողոցներով։ Հայդպարկում տեղի ունեցած մասսայական միտինգը բանաձև է ընդունել յօգուտ ընդհանուր խաղաղութեան։

Դեսպանների մեծ մասը հեռացաւ արտաքին գործերի մինիստրութիւնից՝ խորհրդակցութիւնից յետոյ։ Աւստրիական դեսպանը մնաց մի փոքր, խորհրդակցեց Գրէյի հետ։

Դեսպանաժողովի հետևեալ նիստը կայանալու է երկուշաբթի օրը։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ ՀԱՐՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

18 ապրիլի

Լոնդօն.—Պ. Հ. Գ. թղթակցի ասելով, գլխաւոր ղեկավար անձերի հետ ունեցած խօսակցութիւնները այն կարծիքի են բերում, որ անգլիական ժողովուրդը բարձր է գնահատում Ռուսաստանի կօրէկտ ու հաստատուն վարմունքը Սկիւտարի հարցում և նրա ձգտումը՝ պահելու եւրօպական համերգը երբև խաղաղութեան միակ երաշխաւորութիւն։ Տեղիս ղեկավար շրջանները յոյս ունեն, որ ռուս ժողովուրդը համբերութեամբ սպասելու է դէպքերի յետագայ զարգացմանը, չը նայած որ դէպի Չերնօգորիան ունեցած իր բովանդակ համակրութիւնը կը միայ սահմանափակ և դժուարին բոպէում ձեռնպահ կը մնայ տաք միջնոլորտ առաջ բերելուց, որպէսզի Ռուսաստանին բաժին չընկնի այն պատասխանատւութեան բեռը, որպիսին ընկնելու է իրաւամբ անկախօրէն խաղաղութիւնը խանգարողի վրա։ Ռուսաստանը այդօրինակ սահմանափակ գործելակերպում կարող է շահել։

Ստացված տեղեկութիւններից երևում է, որ նախ քան Սկիւտարի անձնատուր լինելը՝ ոչ մի գրոհ, ոչ մի գոհ երկուստեք չէ եղել։ Բերդի յանձնումը կատարվել է Նիկոլայ թագաւորի և Էսադ-փաշայի հետևեալ համաձայնութեամբ. Էսադ-փաշան հեռանում է Սկիւտարից զօրքերով, դրօշակներով ու զէնքով, բացի պաշարողական արտիլերիայից, և յայտարարում է իրան ատոնոմ Ալբանիայի իշխան սուլթանի գերիշխանութեան ներքոյ. Թագաւորը պարտաւորվում է անմիջապէս ճանաչել նրան այդ կոչման մէջ. Էսադ-փաշան Սկիւտարը տալիս է Չերնօգորիային մինչև Դրինա ընկած տարածութեամբ։ Էսադ-փաշան դիմելով դէպի Էլբասար և Տիրան, մտադիր է բանակցութիւնների մէջ մտնել Վալօնի տակ գտնվող Թիւրքաց մնացորդ զօրքերի հրամանատար Ջավիդ-փաշայի հետ։

Դեսպանաժողովի նիստը սկսվեց ժ. 3 ու 30 ր. և վերջացաւ ժ. 5 ու 55 ր.։ Բէյտերի տեղեկութիւնների համաձայն, չերնօգորական պատգամաւոր Պապովիչին տրված հրահանգները կարող են լուծել հարցերը։ Չերնօգորիան պատրաստ է Սկիւտարը թողնել, եթէ ստանայ վարձատրութիւն։ Երեք կար[illegible]

—

Վիեննա.—Երեկոյեան լրագրների ասելով դրութիւնը չէ փոխվել։ Կիսապաշտօնական «Վինէր-Ալգ.-Ց.»-ը ասում է. «Նիկոլայ թագաւորը պէտք է յօժարակամ հեռանայ Սկիւտարից, այլապէս դա կանվի ուժով»։

Կոմս Բերխտօլդը մինիստր նախագահի և զինւորական մինիստրի հետ այսօր ունեցաւ խորհրդակցութիւն։ Այդ խորհրդակցութեան կայացումից այն կարծիքն են հանում, որ դրութիւնը լուրջ է։

«Նէյէս-Վինէր-Ժուրնալը» գանգատվում է, որ Չերնօգորիայի դէմ պատերազմական գործողութիւններ սկսելը դանդաղում է, և յայտնում է, որ այդ գործողութիւնները կը սկսվեն այս շաբաթվայ վերջում կամ եկող շաբաթվայ սկզբում։

«Ցէյտը» այն կարծիքի է, թէ Աւստրո-Ունգարիայի ներկայումս հանդէս գալը կունենայ թոյլ քաղաքական գործողութիւն. դրա քաղաքական էֆեկտը կորել է։

«Նէյէս-Վինէր-Տագեբլատի» արտակարգ յաւելուածը հաղորդում է, որ կայսրը վաղվայ համար գումարել է արտակարգ գերագոյն խորհուրդ, որին մասնակցելու են բացի համապետական մինիստրներից՝ նաև աւստրիական [illegible]

[illegible] հարցում։ «Պեստի-Նապլօ» ասում է, որ պէտք է շնորհակալ լինել Արևմուտքի կուլտուրական մեծ պետութիւններից, որոնք թոյլ չեն տալիս Աւստրո-Ունգարիային պատերազմել Չերնօգորիայի հետ Սկիւտարի պատճառով։ Տիրող լարված դրութեան համար յանցանքը ընկնում է աւստրիական դիպլոմատիայի վրա։

—

Պրագա.—«Նարօդնիյ Լիստ» թերթին տեղեկացնում են Լոնդօնից, որ Լոնդօնի չեխ գաղութը Հայդպարկում կազմեց Չերնօգորիային համակրական ցոյց, որ ընդարձակ չափեր ընդունեց։ Խօսեցին 5 չեխ, 1 խորվատ և 12 անգլիացի։ Իբրև Չերնօգորիայի հակառակորդ ճառեցին 2 թիւրքասէր և 1 աւստրիացի, որոնց սուլեցին։

Մի քանի չեխական լրագիրներ, որոնք պարսաւել էին աւստրիական քաղաքականութիւնը Սկիւտարի հարցում, գրաւվեցին։ Չեխական սօցիալիստական լրագիրները պահանջում են գումարել պարլամենտը Վիեննայի կողմից պատերազմ մղելու պրօպագանդային դիմադրելու համար։ Գաւառներից տեղեկացնում են, որ ամենուրեք Չերնօգորիայի համար տեղի ունեցող ցոյցերը արգելվում են. կազմակերպողները ենթարկվում են խիստ պատիժների։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

18 ապրիլի

Կ. Պոլիս. — Հայոց պատրիարքարանի ազգային ժողովը քննեց Անատոլիայի հայերի դրութիւնը։ Հայ համայնքի որոշ խմբակներ պնդեցին պատրիարքի անմիջապէս հրաժարվելու վրա։ Վերջապէս վճռվեց, որ մի պատգամաւորութիւն պատրիարքի առաջնորդութեամբ ներկայանայ մեծ վէզիրին և վերջին անգամ անելով առաջադրութիւն՝ ներկայացնէ միևնոյն ժամանակ ընդարձակ յուշագիր։ Եթէ այս անգամ էլ Բ. Դուռը անուշադրութեան մատնէ այդ դիմումը, պատրիարքը հրաժարվելու է։ Սակայն մինիստր Հաջի Ադիլը չընդունեց պատգամաւորութիւնը, որպիսի վարմունքը գայրոյթ առաջ բերեց հայերի մէջ։ Հաջի-Ադիլը հրաժարական տուեց. նրա տեղ նշանակվում է Կ. Պոլսի զինւորական նահանգապետ Ջէմալ-բէյը։

—

Կ. Պոլսից հեռագրում են, որ հայկական մի պատգամաւորութիւն դիմում արեց Բ. Դրան առաջարկելով վերջ դնել հայերի վրա կատարվող բռնութիւններին։

ՄԻ ՆՈՐ ԲՌՆՈՒԹԻՒՆ

Մենք ստացանք Պետերբուրգից՝ «Биржевыя Вѣдомости» լրագրի խմբագրութիւնից հետևեալ հեռագիրը ապրիլ 18-ին.

Կովկասեան լրագիրներում լուր երևաց, թէ քիւրդ աւազակները սպանել են «Бирж. Вѣд.»-ի յատուկ թղթակից Օլգենինին Վանի և Բիթլիսի ճանապարհի միջև։ Խմբագրութիւնս խնդրում է ձեզ հերքել այդ լուրը։ Ապրիլի 18-ին ստացվել է Դիարբեքիրից, Օլգենինից մի հեռագիր, որով նա հաղորդում է, թէ Թիւրքաց ներքին գործերի մինիստրը հրամայել է նրան ան[illegible]

[illegible] բուռն գայրոյթով միանալով յարգելի ռուս թերթի արտայայտած բողոքին՝ ընդդէմ թիւրքական այդ նոր կոպիտ գործողութեան, որ ցոյց է տալիս, թէ շարունակ սահմանադրութիւնից և սահմանադրական կարգերից խօսող երիտասարդ-թիւրքերի րէժիմը որքան մեծ վախ ունի այն անձերից, որոնք աշխատում են բարձրացնել մի անկիւնը այն վարագոյրի, որի ետև ծածկված է թիւրքական իրականութիւնը, մենք գտնում ենք, որ դժուար թէ այդպիսի կամայական և բիրտ միջոցներով Թիւրքաց կառավարութիւնը կարողանայ խեղդել ճշմարտութիւնը։ Այո, գազան Աբդիւլ-Համիդը կարողանում էր մի ժամանակ վարագուրել ամեն բան Եւրօպայի աչքից, որովհետև նա ունէր արբանեակներ և աջակիցներ եւրօպական դիպլոմատիայի շարքերում. բայց այսօր, երբ եւրօպական դիպլոմատիան լուացել է իր ձեռքերը և թողել Թիւրքիային իր սեփական բաղդին, այսօր այլ ևս պարզ է ամենքի համար, որ Թիւրքիան, եթէ միայն կամենում է շարունակել իր գոյութիւնը պետութիւնների շարքում, կարող է նպատակին հասնել ոչ թէ փակելով ճանապարհորդ-թղթակիցների և մամուլի բերանը՝ յայտնագործել ճշմարտութիւնը, այլ իրական րէֆորմներ մտցնելով իր փտած և ամեն կողմից ճարճատող, կազմալուծվող գործարանաւորութեան մէջ։ Օլգենինը ոչ թէ հակաթիւրքական ագիտացիա էր մղում, նկարագրելով իրերի վիճակը Թիւրքիայում այնպէս, ինչպէս կայ այժմ, այլ ծառայութիւն էր մատուցանում Թիւրքիային՝ ցոյց տալով նրա գոյութեան սպառնացող վտանգը։

Յանուն հայ հասարակութեան և հայ ինտելիգենցիայի՝ մենք բարձրաձայն բողոքում ենք մեր պաշտօնակցի դէմ գործադրված բիրտ և անարդար միջոցի դէմ։

ԲԱՆԱՈՒՐԱԿԱՆ

ԿԻՆՆ ՈՒ ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼՈԶԸ

Տուբերկուլոզի անընդհատ զարգացումն ու տարածումը վերջապէս մեզանում էլ թօթափել են հասարակութեան անտարբերութիւնը և առաջ են բերել մաքառումն այդ ահարկու պատուհասի դէմ։

Առաջներում միայն բժիշկներն էին աշխատում նրան սանձահարել, նրա դէմ միջոցներ, կարուկ միջոցներ գտնել թէ հիւանդին բժշկելու համար և թէ վարակման առաջ պատնէշներ դնելու։ Այժմս այս մաքառման գործում ամենքն են մասնակցում. և որովհետև տուբերկուլոզի դէմ մաքառումը սօցիալական հարցերից ամենից սրտամերձն է, ուստի և հասարակութեան ամեն մի խաւ, ամեն մի անդամ իր յատուկ դիրքն է բռնում այս մաքառման գործում իր որոշակի դերը կատարելու համար։

Վերջին ժամանակներս հրատապ հարցերից մինն էլ կանանց հարցն է դառել։ Շատ տարբեր կարծիքների և հայեացքների առարկայ է լինում այդ հարցը, երբ ամեն անգամ նրան մօտենում ենք։ Մի կողմ թողնելով, որ նա ունի իր երդուեալ անկեղծ պաշտպանները և իր նոյնքան անկեղծ հակառակորդները, կինը՝ մարդկութեան ստեղծագործութեան գլխաւոր գործօնն և որբանը լինելով, պէ՞տք է որ իր ստեղծագործածի պահապանը լինի թէ՞ ոչ։ Ունի արդեօք և կինը իր դերը և պարտականութիւնները տուբերկուլոզի դէմ մաքառման գործումը։

Երկու կարծիք չէ կարող լինել, որ, այո, կինը այդպիսի դեր ունի։ Աւելին կասեմ. նա բոլոր մահաբեր չարիքների դէմ մաքառման գործում ամենագործունեայ մարտընչողը պիտի լինի։

Կինը քոյր է, ամուսին է, մայր է։ Հիանալի՛, անհման մի երրորդութիւն, որ շօշափում է նրա էութեան ամենանուրբ լարերը։

Ուրեմն և տուբերկուլոզի դէմ մաքառման գործում նա զինւորների առաջին շարքերում պիտի լինի և պէտք է զինված լինի բացի իր մշտնջենական, առանձնայատուկ սիրուց, գորովից, անձնուիրութիւնից՝ նաև գիտութեան ցուցադրած գիտելիքներով։

Այս չարիքի դէմ պէտք է խմաստօրէն մաքառել, իսկ դրա համար հարկաւոր է այդ չարիքը ուսումնասիրել՝ նրան ճանաչելու համար, իսկ պէտք է ճանաչել այն աւելի առաջ, քան նա արդէն յափշտակած է մարմնակազմը և արդէն իր քայքայիչ հարուածներն է նրան հասցրել։ Նրան պէտք է այդ բոլորից առաջ ճանաչել, որպէսզի թոյլ չը տալ, որ նա մարդուս մարմնի մէջ իր բոյնը շինի։

Զինւորական աշխարհում երկու ճանապարհ է պատերազմող զօրքերին դէպի յաղթութիւն տանում. մինը՝ պատերազմող մասսաներին ուժեղացնելով և վարժութիւններով պատրաստելով. միւսը՝ թշնամուն թուլացնելով։ Նոյնը պէտք է անվի և տուբերկուլոզի դէմ յայտարարված պատերազմներում։

Տուբերկուլոզ առաջացնող մանրէն, Կոխի բացիլը, մենք կարող ենք մեր յարձակումների առարկան դարձնել։ Սակայն դժուարագոյն մի գործ, քանի որ մինչև օրս մեր ձեռքի տակ ունեցած և ոչ մի տեղ չէ ապացուցել իր առանձնայատուկ, սպեսիֆիկ, բուժիչ ույժը։ Մնում է մեզ միայն երկրորդ զէնքը՝ ուժեղացնել մեր մարմնակազմի ամեն մի խորշիկը, նրան դարձնելով ընդունակ այդ միկրօպի յարձակումները յետ մղելու։

Ահա այս տեսակէտը հէնց ինքը որոշում է կնոջ գործունէութիւնը տուբերկուլոզի և առհասարակ մարդուս առողջութիւնը քայքայող այլ հիւանդութիւնների դէմ մաքառման գործում։

Կինը կարող է և պարտաւոր է ամէն միջոց ձեռնարկել իր սերունդը ֆիզիքապէս ուժեղացնելու համար։ Սա մի բնական, եսական պահանջ է։

Սակայն մեր արդի սօցիալական անհաւասարութիւնների շնորհիւ մնում են որևէ առողջապահական հսկողութիւնից և խնամքից զուրկ անհամար լեգէօններ աղքատ երեխաների, որոնց լափում է տուբերկուլոզը։

Ահա և մի նոր հոգատարութիւն, որ կնոջ ուսերի վրա է բարձում մարդասիրութիւնը։

Համառօտ գծերով աշխատեմ մօտենալ այս պարտականութիւններին և նկարագրել նրանց։

***

Կինը յղի է և պէտք է աշխարհ բերի մի երեխայ։ Երեխայի ծնունդից շատ առաջ՝ նրա առողջապահութիւնը կնոջ մտածմունքի և հոգատարութեան առարկան պիտի լինի։ Կինը պէտք է միշտ յիշէ, որ ուժեղ երեխաներ ծնվում են նմանապէս ուժեղ մայրերից. ապա ուրեմն յղութեան գոնէ վերջին ամիսներում յղի կինը պարտաւոր է հեռու մնալ հասարակական կեանքի բազմատեսակ յոգնեցուցիչ հանդամանքներից և վայելքներից, երեկոյթներից, թատրօններից. և եթէ նրա ստորադրեալների թւումն էլ կան յղի կանայք, կինը պարտաւոր է և նրանց վրա դարձնել նոյն հոգատարութիւնը։

***

Ծնվում է երեխան։ Անխուսափելի մի պահանջ է գալիս մօր առաջ մեխվում։ Ի՞նչպէս կերակրել նորածին մանկան։ Շատ յաճախ բոլորովին մի աննշան պատճառ ստիպում է մօրը իր արգանդի պտուղը դնել մի վարձկան ծծմօր գիրկը։ Սակայն եթէ նրան բացատրէին, որ այդպէս անելով՝ նա իր երեխային զրկում է հիւանդութեան դէմ մաքառելու ընդդիմադիր ունակութիւնից, նա այդ չէր անի։ Ինչո՞ւ։ Որովհետև ծծմօր կաթը, լինելով թէև սննդարար, չունի այն յատկութիւնները, ինչ որ ծնող-մօր կաթը։ Այս կաթը արտադրվում է նոյն խորշիկներից, որոնք մասնակցել են այդ երեխայի յղացման գործում, նրան սնել, կերակրել են դեռ նրա ծնվելուց առաջ։ Այսպիսի կաթի ազդեցութիւնը երեխայի առողջ զարգացման վրա անհերքելի է։ Այս ազդեցութիւնը առաջ է գալիս նրա (կաթի) մէջ պարունակվող զանազան նիւթերից, այսպէս անուանված՝ զիմազներից, որոնց և վերագրում է արդի գիտութիւնը օրգանական շինուածքի նպաստաւոր ազդեցութիւնը։ Ապա ուրեմն այս տեսակէտից մայրական կաթը մի իսկական օրգանական շինուածք է, որ մնունդի հետ միասին պաշտպանում է և վարակման դէմ. սակայն այսպիսի պաշտպանող յատկութիւնը միայն մօրից է անցնում երեխային։

Ուշադրութեամբ կարդացէք հետևեալ ուշագրաւ խօսքերը, որ յայտնի թատերագրող Բրիօյի «Փոխարինողներ» պիէսում ասում է դօք. Րիշօն. «Դժբաղդութիւնն էլ հէնց նրանումն է, որ մարդկային ցեղի վրա այնքան հոգ չեն տանում, ինչքան ձիունը... Մի անասնաբոյծ երբէք չէր թոյլ տայ, որ մի գեղազարմ ձիու ծնունդը ծծէր մի լծկան մատակի կաթը... Իսկ դուք, դուք ձեր երեխային ծծել էք տալիս կաթը այնպիսի մի կնոջ, որի մասին միայն մի վկայականից ունէք տեղեկութիւն, մի կնոջ, որի բաժակով դուք ինքներդ երբէք չէիք ցանկանայ խմել...»։

***

Այսպէս թէ այնպէս՝ տարիներն են անցնում, երեխան մեծանում է։ Երևան են գալիս նրա դաստիարակութեան, ուսման հոգսերը։ Երեխան թէև իր մօր աչքի առաջն է աշխատում, սակայն նա ենթարկվում է ամեն րոպէ վարակման վտանգին այն համբոյրներով, որ նա տալիս է և ստանում աջ ու ձախից, այն քարտախաղերով, որ ձեռքից ձեռք են անցնում, և որոնց վրա գրուածները համարեա միշտ ջնջվում-մաքրվում են անմեղ և միամիտ շրթունքների լորձունքով թրջած մատերով։

***

Վերջապէս գալիս է երկար տարիներով փափագած երջանիկ րօպէն. երեխան մտնում է ուսումնարան։ Նա ուշիմ է, ընդունակ է։ Ծնողները ստիպում են, որ նա աւելի և աւելի աշխատէ։ Նրանք անհամբերութեամբ իրանց վառ երևակայութեան առաջ պատկերացնում են իրանց սիրելիի ապագայ աջողութիւնների հեռանկարը...

Հէնց այն շրջանում, երբ երեխայի օրգանները զարգանալու վրա են, երբ նա աւելի կարօտ է և պահանջում է ամենօրեայ մաքուր օդի աւելի և աւելի մեծ քանակութիւն, երբ մի համաչափ, բայց ոչ սահմանաչափ սնունդ պէտք է նրան նիւթեր մատակարարէ աճման համար, դուք մտցնում էք նրան, ձեր երեխային, ուսումնարան, փակում այդ բանտի մէջ, ուր ամեն ինչ խնայողութեամբ է բաժանվում, ուր շատ յաճախ արևն ու օդն անգամ առատօրէն չեն թափանցում։

Եթէ աչալուրջ քննադատութեան ենթարկելու լինենք մեր արդի ուսումնարանի պահանջները, դժբաղդաբար կը գանք այն եզրակացութեան, որ աշակերտը օրական 9—10 ժամ պէտք է գլուխը քաշ, մէջքը ծռած, օդից զրկված պարապէ, որպէսզի նա կարողանայ իւրացնել այն գիտելիքները, որ նրան աւանդվում են։ Էլ ինչո՞ւ զարմանանք, որ երեխաները ժամ առաջ յոգնածութեան են հասնում, դեռ չը բացված գոցվում են, դեռ չը ծաղկած թառամում են։

Բանւորների համար աշխատութեան պահանջված 8 ժամից շատ աւելի են աշխատում երեխաները. սակայն չէ՞ որ մտաւոր աշխատանքը աւելի մաշող է, քան ֆիզիկականը։

Հարկաւ, պէտք է երեխաներին ուսում տալ, սակայն չը պէտք է մոռանալ, որ առողջութիւնն էլ նոյնքան անհրաժեշտ է։ Հերբերտ Սպենսերի հետևեալ աֆօրիզմը խոր մտածմունքի առարկայ պէտք է դառ-

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՕՐ

Այսօր սէրոյ և մերձաւորին օգնելու օր է: Քնքոյշ սպիտակ ծաղիկը այսօր ասելու է ձեզ, ընթերցող, թէ հարիւրաւոր և հազարաւոր հիւծված և տանջվող մարդիկ օգնութիւն են սպասում ձեր բարի սրտի թափից: Այս րոպէին ամպամած գորշ երկինք է. ես չը գիտեմ, ինչ կը տայ վաղվայ օրը. բայց թող ոչ վատ եղանակը, ոչ ևս մրրիկը ձեզ չը խռովեն. եթէ կաթիլներ ընկնեն երկնքից, համարեցէք նրանց հիւանդների արտօսրներ. և եթէ ոչ կիզիչ ճառագայթներով, այլ գորշ խանձարուրով հանդիպէ ձեզ ապրիլի 20-ը առաւօտից, աշխատեցէք ցրվել նրան ձեր ջերմ մասնակցութեամբ լուսաւոր օրին, և եթէ նա սրտագին և փայփայիչ լինի, ձեր շուրջն ևս լուսաւոր և պայծառ կը լինի:

Գնացէք, ընթերցող, փողոց, տուէք ձեր լուման հարկահաւաքներին և յիշեցէք, որ դուք ձեր քնքոյշ ծաղիկով սրբելու էք տանջվողի արցունքը:

Ալ. Խատիսեան

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԳԱՄՆԵՐ

Եւրոպայում ամենուրեք մի զարմանալի յամառութեամբ ժողովրդի ամեն խաւերի մէջ հանրամատչելի լեզուով տարածվում են գիտելիքներ—պատգամների ձևով—վարակիչ հիւանդութիւններից մարդուս ազատ պահելու համար: Հասարակաց որ վայրն էլ մտնես՝ կայարան, այգի, պօստատուն, հեռագրատուն, բանկ, ուսումնարան, եկեղեցի, խանութ, բժիշկների ընդունարան, բաղնիք, երկաթուղու գնացքներ, թատրոն, ցիրկ, հիւրանոցներ, մի խօսքով ամեն մի տեղ, ուր բազմութիւն է հաւաքվում, պատերի վրա կպցրած կը տեսնես զանազան ցուցակներ, պլակատներ, որոնց վրա հասկանալի լեզուով և ոճով գրված են այդպիսի պատգամներ: Առողջապահութեան պրօպագանդայի լաւագոյն մի տեսակ:

Ահա մի նմուշ այդպիսի մի պրօպագանդայի, որ վերաբերում է թէ տուբերկուլօզին, թէ սիֆիլիսին և թէ այլ վարակիչ հիւանդութիւններին:

* * *

1) Մի թողնէք, որ ձեր շուրջը թքեն գետնին:

2) Ուր որ լինէք, ձեր պարտքը լինի, գոնէ ուրիշին օրինակ ցոյց տալու համար, երբէք չը թքել գետնին:

3) Տան տիկիններ, մի թողնէք, որ սենեակները չոր աւելով աւլեն, որովհետև փոշու ամենափոքր մասնիկն անգամ մանրէների, միկրօբների անհամար թիւ է ոտքի հանում:

4) Երբէք մի խմէք հում, անեփ կաթ, մանաւանդ երբ ստոյգ չը գիտէք, թէ ինչ կովից է այն:

5) Եղէք սակաւակեր, ըստ կարելւոյն բուսակեր, որպէսզի խնայէք սննդառական ձեր գործողութիւններն և նրանք երկար ժամանակ լաւ, առողջ դրութեան մէջ մնան:

6) Կաշուի լաւ գործողութիւնը պահպանելու համար—իսկ սա անհրաժեշտ է առողջութիւնը պահպանելու համար—գոնէ օրը մի անգամ լուացէք ամբողջ ձեր մարմինը տաք կամ պաղ ջրով: Սակայն ջուրը ինչքան պաղ լինի, այնքան լաւ կը լինի:

7) Եթէ դէպքով գործածած իր էք գնում, առանց ախտահանութեան մի գործ դնէք, նոյնը արէք և նոր բնակարան մտնելուց առաջ:

8) Ինչքան կարելի է՝ առատ օդ շնչեցէք ձեր թոքերով. երբէք չը մոռանաք, որ երբ մի տան մէջ պակասում են օդն և լոյսը, սակաւարիւնութիւնն է երևան գալիս, որ հողն է վատ և վնասաբեր սերմերի առհասարակ և տուբերկուլօզի մասնաւորապէս:

9) Երբէք ուրիշի բաժակով, թասով չը խմէք:

10) Մի գործածէք ուրիշի ոչ գդալը, ոչ պատառաքաղը, ոչ թաշկինակը, ոչ անձեռոցիկը, ոչ երես-սրբիչը, ոչ սպունգը, ոչ սանրը, ոչ էլ ակռայի վրձինը:

11) Մի ուտէք երբէք այն պտուղը, կամ խմորեղէնը, կամ այլ ուտելիք, որ ուրիշի շրթունքին կամ ակռաներին է դիպել:

12) Խուսափեցէք ձեզ համբուրողներից, բաւականացէք միայն ձեր ծնողների համբոյրներով:

13) Հէնց մանկութիւնից սովորեցէք համբոյրի մատուցանել միայն ձեր ճակատը, կամ թշերը, այն էլ եթէ ճակատի և թշերի կաշին բոլորովին ազատ է որևէ նոյնիսկ չնչին քերուածքից:

14) Երբէք մի թոյլ տաք, որ համբուրեն ձեր աչքերը, կամ շրթունքները:

15) Երբէք մի հագնէք ուրիշի սպիտակեղէնը:

16) Երբէք մի թոյլ տաք թքով, մանաւանդ լեզուով, սրբել քարետախտակները: Նմանապէս երբէք մի թողնէք, որ թքով կամ ուրիշի թաշկինակով սրբեն ձեր երեսը, երբ պատահմամբ նրա վրա լինի ցեխ, թանաք, մուր և այլն:

17) Մի թոյլ տաք, որ մինը իր թքով սրբէ ձեր վէրքերը, ինչքան էլ որ սրանք ամենաչնչիններից լինեն, օրինակ քերուածք, մանր բշտիկներ և այլն:

18) Ձեր շրթունքները երբէք չը դնէք հեռախօսի փողաբերանի վրա:

19) Կրօնական ծէսերի ժամանակ խուսափեցէք շրթունքներդ մօտեցնել հասարակաց ջերմեռանդութեան առաջ դրած կրօնական առարկաներին. բաւականացէք պատկառանքի մի խոնարհման շարժումով և հոգու երկրպագութեամբ, որպէսզի դրանով ազատված լինէք հնարաւոր վարակումից:

20) Իսկ թէ մի հիւանդի բուկը դեղ էք քսում, զգոյշ կացէք, որ նրա թաղանթը գրգռելով ձեր երեսի վրա չը ցայտէ այդ հիւանդի թուքը, որ լի է միկրօբներով:

21) Պէտք է անպայման խուսափել այն մարդուց, որ խօսելու ժամանակ վատ սովորութիւն ունի իր լսողի ճիշդ երեսին մօտենալ, մանաւանդ եթէ նրա ձայնի բարձր ելևէջները կամ ծիծաղը յաճախ պաճուճվում է թուքի ցօղիկներով:

22) Եթէ մէկը թքելու վրա է, կամ փռշտալու, կամ հազալու, մանաւանդ հազալու, հեռացէք դրանից. չէ՞ որ նա արտաբերելու է թքախառն լորձունք, որ ընկնելով ձեր կաշուի կամ թաղանթների վրա՝ կարող է նրանց վարակել:

23) Տան տիկիններ, աղախիններ, հիւանդապահներ, գթութեան քոյրեր, լուացարարուհիներ, մի մոռնաք երբէք, որ կեղտոտ շորեղէնի հետ գործ ունենալը վտանգաւոր է: Մերկ ձեռներով չանէք այդ: Ուշադիր եղէք, որ ձեռներդ և երեսներդ, հէնց որ վերջացնէք ձեր գործը, իսկոյն լուանաք հականեխ հեղուկներով, օրինակ բօրաջրով:

24) Ճանապարհորդներ, հիւրանոցում իջնելիս՝ լաւ ստուգեցէք մահճակալների սպիտակեղէնի անպայման մաքրութիւնը: Պահանջեցէք, որ ամեն առաւօտ վերմակները, բարձերը, սաւանները թափ տրվեն և բաց պատուհանների վրա օդումը փռվեն:

25) Երաժիշտներ, ոչ փող տուէք, ոչ էլ ուրիշից վերցրէք այնպիսի հնչիւնաւոր գործիքներ, որոնք շրթունքով են նուագվում:

26) Գիրքը թերթելիս երբէք մի թրջէք ձեր մատները թքով, որովհետև վարակիչ հիւանդութիւնների մեծ մասը փոխադրվում է թքով:

27) Երբէք ձեր շրթունքների մէջ մի պահէք գրչակոթ, որ ընդհանուրի գործածութեան համար է դրված, ինչպէս պօստատան, հեռագրատան, բանկերում և այլն, նաև այն փողը, որից վճարելու էք:

28) Բերանով մի թրջէք այն մատիտը, որ մի ուրիշը ձեզ տալիս է, ոչ էլ այն նամակի դրոշմը, որ գնում էք զանազան խանութներում:

29) Երբ մի գործիք էք գնում, որի գործածութիւնը ձեր շրթունքների հետ կապ պէտք է ունենայ, միշտ առաջ լուացէք, ապա գործածեցէք այն:

30) Եթէ բաղնիք էք գնում և ոչ տանը լուացվում, միշտ մանրամասնօրէն ստուգեցէք մաքրութիւնը բոլոր իրերի, որոնք ձեր մարմնի հետ անմիջական շփման մէջ կը լինեն՝ լողարանը, սանրը, երես-սրբիչը, սպունգը և այլն:

31) Ձեր մանուկների համար ծծմայր վերցնելիս, լաւ քննել տուէք նրանց առողջութիւնը:

32) Ծծմայրեր, երբ դուք վարձվում էք մանկան կերակրելու ձեր կաթով, նախ հաւաստիացէք բժշկական վկայականով, որ այդ երեխան բռնված չէ վարակիչ հիւանդութիւններով: Թող երեխայի ծնողներն էլ ապահովացնեն ձեզ, որ նրանք նմանապէս զերծ են որևէ հիւանդութիւնից:

33) Սիֆիլիսը կարող է փոխադրվել պապերից թոռներին, թէև սրանց միջին սերունդը, ուրեմն հայրն ու մայրը, վարակված չը լինի այդ հիւանդութիւնով: Ապա ուրեմն, ծնողներ, դուք որ յուսահատութեան մէջ էք ընկղմվում, երբ ձեր ծնունդ-երեխան թուլակազմ է լինում, և նրա սնունդն առատացնելու համար վճռում էք ծծմայր վերցնել, զսպեցէք ձեր եսականութեան ձայնը և ծծմօր առողջութիւնը մի զոհէք ձեր երեխայի փրկութեան համար: Այսպիսի դէպքում բարեխղճութիւնն ու ազնւութիւնը պահանջում են ձեզանից, որ բժշկի միջոցով հաւաստիանաք, թէ ձեր երեխան միանգամայն զերծ է վարակիչ և փոխադրելի հիւանդութիւններից, և ապա միայն յանձնէք նրան վարձկան ծծմօրը:

34) Ընտանիքի մայրեր, դուք, որ արթուն պահապաններն էք ցեղի յարատևութեան, քանի դեռ ևս չէ արմատացել անկիրթ մասսաների մէջ պատասխանատւութեան հետ խիղճն ու պարտաճանաչութիւնը, արի հսկեցէք, որ ամեն մի ամուսնացող, անցնելով երիտասարդութեան զուարճութիւնների բազմատեսակ շաւղները, ներկայացնի եթէ ոչ իր անարատութեան, գոնէ իր կատարեալ ֆիզիկական առողջութեան բժշկական վկայական, որպէսզի նա վտանգի չենթարկէ իր երիտասարդ ամուսնու և ապագայ երեխաների առողջութիւնը:

Ծանր է պատերազմը, սակայն միակ զէնքը, որ կարող է յաղթութիւն տանել ահարկու թշնամու՝ տուբերկուլօզի դէմ, ոչ սանատօրիաներն են, ոչ ծաղկավաճառութեան տօները և ոչ որևէ հաստատութիւն, այլ միակը—ժողովրդական լուսաւորութիւնն և առողջապահութիւնը:

Առողջապահութեան օրէնքներով ու կենցաղով մշակեցէք հողը, և տուբերկուլօզի սերմերը այդ ազնուացած հողի մէջ չեն աճի, ինչպէս որ մշակված հողում փուշն ու տատասկը չեն աճում:

Բժ. Ա. Տ.

ԻՍԿԱԿԱՆ ԶԷՆՔ

Նորից յայտնվում է պատերազմ, անվերջ պատերազմ մի թշնամու դէմ, որ տարին տասներկու ամիս անդադար գործում է, այստեղ խոցոտում, այնտեղ մեռցնում, այստեղ անմխիթար սգաւոր գցում, այնտեղ լաց ու կոծ պատճառում. մի թշնամու դէմ, որ գիտէ իր՝ կործանարար գործունէութեամբ տալ մի խորապէս մտածված, մանրամասնութիւններում նախատեսված կազմակերպութիւն, և որի դէմ տարեկան միայն մի օր, գոնէ մեզանում, նրա զոհը՝ մարդը դուրս է գալիս ճակատամարտի, իր բոլոր անզօրութիւնը, գոնէ մեր օրերում, քօղարկելով զանազան յուսատու և միևնոյն ժամանակ յուսախաբ իղձերով... Անցնում է օրը, գալիս են օրերի, շաբաթների, ամիսների շարանները և դրանք, մեր իրականութեան այդ աչալուրջ վկաները, միայն արձանագրում են այդ թշնամու հին զոհերի թւում նոր և նոր զոհեր, անհամա՞ր զոհեր...

Այո, անհամա՞ր զոհեր:

Ռուսաստանում այս տարի ևս Թիֆլիսի պէս երկու քաղաքի ազգաբնակութիւն զոհ է գնացել այդ թշնամու՝ տուբերկուլօզի հարուածներին: 700,000 մարդ, բոլոր անցած տարիների օրինակին հետևելով, այս տարի ևս մահացել է տուբերկուլօզից:

Մարդկային կեանքից կազմած մի զարհուրելի՜ տուրք, որ 165 միլիոն ժողովուրդը ստիպված է ամեն տարի տալ այդ զարհուրելի, անյագ աղբյուրին...

Այս վշտալի երևոյթը լինում է մեզանում, իսկ Եւրոպայում: Այնտեղ տարեկան մահանում է՝

Գերմանիայում	150,000	մարդ
Ֆրանսիայում	120,000	»
Աւստրիայում	110,000	»
Ունգարիայում	70,000	»
Անգլիայում	60,000	»
Իտալիայում	60,000	»
Շվեդիայում	15,000	»
Բելգիայում	12,000	»
Շվէյցարիայում	8,000	»
Նորվեգիայում	4,000	»

Սակայն ինչու այսպէս ամեն տարի այսքան մարդ զոհ են գնում այս տուբերկուլօզ անունեալ ցաւին: Արդեօք տուբերկուլօ՞զն է անսահման զօրեղ, թէ՞ մարդն է բոլորովին անզէն նրա դէմ: Արդեօք գործադրված միջոցները չե՞ն թերի:

Պէտք է ասած, որ մարդիկ ուզում են այս պատուհասի զարգացումը խափանել, բայց չեն աշխատում գտնել այն միջոցները, որոնք արգելէին այդ ցաւին երևան գալ, և այդ է պատճառը, որ մենք այժմս նմանվում ենք այն մարդկանց, որոնք զբաղված են հանգցնելու հրդեհը մի տեղում և չեն տեսնում, որ ուրիշ տեղերում նոյն կրակը նորից և շարունակաբար նոր բոցեր է արձակում:

Տուբերկուլօզը միայն լոկ մի վարակիչ հիւանդութիւն չէ. նա մի հասարակական, սօցիալական չարիք է և իբրև այդպիսին՝ նրա գոյութիւնը, տարածումը արդիւնք է արդի հասարակական կեանքի բարդ և բազմատեսակ ու բազմաթիւ պայմանների թերութեան:

Մենք տեսնում ենք, որ քաղաքակիրթ երկիրներում տուբերկուլօզը օր աւուր գետնաթափ է անում. ամեն մի օր նրա գետնանոցից մի զէնք է պակասում:

Բայց զուգընթացաբար այդպիսի երկիրներում անհետանում են և ուրիշ վարակիչ հիւանդութիւններ:

Եւ ո՞րն է այն ընդհանուր զէնքը, որ այդ հրաշքներն անել է տալիս:

Առողջապահութիւնը, գոյութեան կռւի լաւագոյն զէնքը:

Առողջապահութիւնն Եւրոպացուն աւելի և աւելի դիմացկուն է դարձնում. և նա իր առողջութեան թշնամիներից չէ վախենում, նա ինքն է նրանց ի փախուստ դարձնում. այդ թշնամիները նրա մարմնի ոչ մի մասում իրանց համար յարմար թոյլ կողմեր չեն գտնում:

Իսկ մեզանում բոլորովին այլ բան է կատարվում: Ահա թէ դր. Բլիւմէնտալի ցուցահանդէսի ցուցակներից մինը ինչ է ասում:

Ռուսաստանում 10,000 բնակչից տուբերկուլօզով հիւանդացել է՝

1895 թ. 21 մարդ		1902 թ. 29 մարդ
1896 թ. 22 »		1903 թ. 29 »
1897 թ. 22 »		1904 թ. 29 »
1898 թ. 24 »		1905 թ. 30 »
1999 թ. 25 »		1906 թ. 32 »
1900 թ. 25 »		1907 թ. 36 »
1901 թ. 28 »		1908 թ. 38 »

Ուրեմն տուբերկուլօզը լաւ պարարտ հող է գտել մեր հայրենիքի սահմաններում և հաստատել է մեզանում իր բոյնը:

Ինչումն է մեր երկրի այդ պարարտ հողը:

Նրանում, որ մեր ժողովուրդը ընդհանուր առմամբ շատ աղքատ է. իսկ աղքատութիւնը բացի տուբերկուլօզից նրան տանում է գցում և շատ ուրիշ չարիքների գիրկը:

Մեր ժողովրդի կենցաղը ամենատարրական առողջապահական պայմաններից զուրկ է: Դրա շնորհիւն է, որ օրէ-ցօր մեր ժողովրդի դիմադրութեան ոյժը պակասում է, չքանում է, սպառվում է: Նրա կենսական պայմանները քանի գնում՝ աւելի վատթարանում են: Միշտ աւելի և աւելի զարգացող թանգութիւնը հասարակ դասակարգին դնում է ամեն կողմից նրան խեղդող պակասութեան շրջանակի մէջ: Նրա սնունդը, նրա բնակարանը, նրա հանգստութիւնը և այդ ամենը միասին հիւծում են և հարկաւ տրամադիր դարձնում նրան թէ ուրիշ քայքայիչ հիւանդութիւնների և թէ մանաւանդ տուբերկուլօզին:

Ապա օղեմոլութիւնը, որ, տուբերկուլօզի հետ գրկախառնված և իրար «ալլահվերդի-խաշի եօլ» անելով, մտնում է աղքատութեան զոհերի նկուղները՝ այդ օդազուրկ բնակարանների կիսաքաղցած բնակիչներին տանջանքների ծովը գցելու համար:

Ահա այս պէս-պէս թերութիւններն են, որ արձանագրել են տալիս վերոյիշեալ ցուցակների ախուր թւերը:

նայ: «Մարդս նախ և առաջ պէտք է լինի մի լաւ կենդանի, ուժեղ և դիմացկուն»:

Մայրեր, ձեր երեխաներից պատրաստեցէք կատարեալ մարդիկ, մշակեցէք նրանց միտքը, դատողութիւնը, բայց զանազան անտեղի մտապրութիւններով նրանց մի հիւծէք չափազանցութիւններով, նրանց ծանրաբեռնելով՝ դուք ինքներդ էք նրանց յանձնում տուբերկուլօզի բացիլլին:

Ահա ձեզ մի հրատապ հարց, ուր մանկավարժութիւնը այնքան մօտենում է բնախօսութեանը, նաև անհատական և ընդհանրական առողջապահութեանը:

Տարակոյս չը կայ, որ ապագան պատկանելու է ուժեղ ազգերին: Իսկ մի ազգ միայն այն ժամանակն է իսկապէս ուժեղ, երբ նա տալիս է բաւարար թւով բարոյապէս և ֆիզիկապէս ուժեղ և առողջ անդամներ:

* * *

Ձեր որդին դարձաւ մարդ, ձեր աղջիկը դարձաւ կին: Դուք կատարված էք տեսնում ձեր մայրական պարտականութիւնը:

Բայց մինթէ դրանով վերջանում է ձեր դերը:

Ոչ:

Հասարակական, սօցիալական պատուհաս է տուբերկուլօզը:

Եթէ տուբերկուլօզը յոգնածութեան, գուցէ և անառակութեան աղջիկն է, նա նոյնքան և չքաւորութեան, թշուառութեան ծնունդն է. նա ուժեղ հարուածներ է հասցնում նրանց, որոնք սոված են, նրանց, որոնք գիշերներ են լուսացնում, նրանց, որոնց տապալում է յոգնածութիւնը, ուժասպառութիւնը, կրակազուրկ օջախի անկիւնում, կարճ խօսքով նրանց, որոնց համար տանջանքն է սահմանված:

Տուբերկուլօզն ապրում է, աճում է քաղաքների այն թաղերում, ուր կայ աղքատութիւն, պակասութիւն, ուր փողոցները նեղ են և մութ, ուր բնակարաններն երբէք Աստուծոյ լոյսը և արևը չեն տեսնում, ուր չը կայ առողջապահութիւն, չը կայ ախտահանութիւն: Մի թոքախտաւոր բնակւոր մեռնում է իր նկուղում. հետևեալ օրը այդ նկուղը վարձու է տրվում: Գալիս է նոր վարձող, որ և շատ չանցած նոյն պատուհասի, տուբերկուլօզի, զոհը պիտի դառնայ: Եւ այնուհետև նա այդ տուբերկուլօզը կը փոխադրէ իր հարևանին, կը փոխադրէ իր արհեստանոցը, կուղարկէ ուսումնարան իր երեխաների միջոցով. և այսպէս տուբերկուլօզը տարածվում է անընդհատ պահպանվելով, կարծես թէ Վեստեան կոյսերի պահպանած նուիրական հուրը լինի:

* * *

Այսօր տուբերկուլօզի դէմ մաքառման գործին այնպիսի մի կազմակերպութիւն են տալիս, որի նպատակն է միայն բացիլը հալածել և տուբերկուլօզաւորին բժշկել: Սրա համար էլ բանւորական շրջաններում հիմնում են բժշկական խորհրդարաններ, դիսպանսերներ, կառուցվում են սանատօրիաներ: Ահագին միլիոններ են ծախսվում, որպէսզի կառուցվեն լայնատարած հիմնարկութիւններ, որոնք պիտի պահեն իրանց մէջ արտօնեալների մի սահմանափակ թիւ, որոնք—ինչ կասկած—չը պէտք է մազաչափ պակասացնեն տուբերկուլօզի զոհերի և մահերի շարանները:

Միշտ Գերմանիայի օրինակ բերելով, միշտ էլ խօսվում է նրա սանատօրիաների մասին և օրինակ են բերվում նրանք՝ իբրև տուբերկուլօզի դէմ մաքառման ամենալաւ և ամենակտրուկ մի միջոց և զէնք:

Առանց ուսումնասիրելու և յիշատակելու Գերմանիայում գործադրվող ուրիշ միջոցները, այժմս մաքառման մէջ են մտել և աշխատում են տուբերկուլօզաւորին բժշկել, մինչդեռ հարկաւոր է տուբերկուլօզի զարգացումը խափանել: Անգլիայում 50 տարում առողջապահութեան բարւոքումը տուբերկուլօզի կոտորածը 40 տոկոսից իջեցրել է 10,000-ից 13-ին. իսկ Անգլիայում գործադրված միջոցներն եղել են հետևեալները. բնակարաններն առողջագործվել են, փողոցները լայնացվել, գործարանները մաքուր օդով լցվել և բարւոքվել է բանւոր դասակարգի բարեկեցութիւնը:

* * *

Ահա այսպիսի մի գործում տեսէք թէ գերմանացի կինը ինչե՞ր է անում:

Գերմանիայի «Կարմիր Խաչը» խաղաղութեան ժամանակ նմանապէս տուբերկուլօզի դէմ մաքառման գործի մէջ է մտնում:

1895 թ. պրօֆ. Պանվիցը համոզեց «Կարմիր Խաչի» վարչութեանը աւելի ընդարձակել իր գործունէութեան ասպարէզը. նա ապացուցեց, որ քանի տարվայ ընթացքում նրա գործունէութիւնը միայն նիւթեղէն հաւաքելումն էր կայացել, որ մինչև այդ չէր հարկաւորվել և քանի գնար՝ այնքան աւելի անպէտք պիտի դառնար (որովհետև պատերազմ չէր եղել և չը կար). միւս կողմից նա մատնացոյց արեց այն վտանգը, որ գալիս էր տուբերկուլօզից, այդ ներքին թշնամուց, որ աւելի ահաւոր պէտք է համարվէր, քան արտաքին թշնամին: Նա կարողացաւ եռանդ շարժել վարչութեան անդամների մէջ, որոնք և վճռեցին «Կարմիր Խաչի» նիւթեղէնը և նրա զանազան եկամուտները դնել տուբերկուլօզի դէմ մաքառողների տրամադրութեան տակ:

Այսպէս ուրեմն Գերմանիայում, ի թիւս զանազան հիմնարկութիւնների, կայ մի մեծ ընկերութիւն, որ իր հսկողական պէս-պէս գործունէութեան ճիւղերի մէջն աւելացրել է մի գերագոյնը, այն է՝ «Կանանց ազգասիրական միութիւնը», որի հովանաւորողն է ինքը կայսրուհի Աւգուստա-Վիկտորիան, և որի կենտրոնը Բեռլինումն է գտնվում: «Կանանց ազգասիրական միութիւնը» դէմ է ելնում ամեն մի պատուհասի, բուժում հիւանդներին, աշխատանք է գտնում պարապ անգործների համար, օգնութեան է հասնում որբանոցներին, ընկեցիկ մանուկներին. մի խօսքով նա մասնակից է բոլոր այն գործունէութիւններին, որոնց նպատակն է թեթևացնել հասարակական ծանր պատուհասների բերած չարիքները:

1899 թւին «Կանանց ազգասիրական միութիւնը» իր ցուցակագրում ունէր 171,938 անդամ. նա իր ծառայութեան մէջ ունէր 1072 կամաւոր և 384 մասնագէտ հիւանդապահ կանայք: Նրա ճիւղերից 294-ը գթութեան քոյրեր էին պատրաստում, 194-ը երեխաների մսուրներ էին պահում, 40-ը որբանոցներ և ուսումնարաններ, 138-ը զանազան ձեռագործների կամ տնտեսութեան ուսումնարաններ, 126-ը կերակուրներ էին մատակարարում, 31-ը մատաղ աղջիկների ապաստարաններ և մանկելանոցներ էին պահում:

* * *

Ե՞րբ պէտք է Գերմանիայի այդ համակրելի հիմնարկութեան օրինակը տարածվի և մեր երկրում:

Մինչև այդ պէտք է անպայման պատերազմ յայտարարել տուբերկուլօզի բոլոր դաշնակից-գործօններին, որոնց մէջ ամենահզօրն և ամենատարածվածն անտարակոյս օղեմոլութիւնն է:

Տուբերկուլօզաւորների կէսը խմողներ են: Ուրեմն մաքառել օղեմոլութեան, արբեցողութեան դէմ՝ նշանակում է մաքառել տուբերկուլօզի դէմ:

Այստեղ էլ կինը իր օգտակար դերը և ազնուացնող ազդեցութիւնը կարող է ունենալ:

* * *

Իսկ վատառողջ բնակարա՞նը: Թող կանայք և այստեղ մտնեն և մաքառեն օդի և արևի սակաւութեան դէմ: Ուր արևը չէ մտնում, մտնում է տուբերկուլօզը:

Սննդի պակասութիւնը, նրա վատ յատկութիւնը նմանապէս տուբերկուլօզի օգնականներն են, որոնց դէմ պէտք է միջոցներ ձեռնարկել:

Այս բոլորի հետ միասին տուբերկուլօզի աճողութեանը նպաստում է և յոգնածութիւնը: Եթէ գործարանների, արհեստանոցների և այն բանւորների աշխատելու ժամանակը օրէնքներով սահմանափակված է լինում, կան և այնպիսի աշխատաւորներ, որոնք իրանց տանը աշխատելով՝ չը գիտեն ոչ չափ, ոչ սահման. սրանք ամբողջ օր ու գիշեր կռացած աշխատելով հազիւ կարողանում են ստանալ այնքան, որ դժուարութիւնով կերակրեն թէ իրանց, թէ իրանց երեխաներին:

Ահա այդպիսի խեղճ աշխատաւորների գռները բաղխեցէք, կանայք, մտէք դրանց բնակարանները, թեթևացրէք նրանց դառն վիճակը, նրանց երեխաների հոգսը քաշեցէք, որպէսզի նրանք յոգնածութիւնից ուժասպառ լինելով տուբերկուլօզի ճիրանների մէջ չընկնեն:

* * *

Ահա մի շարք պատահական պատճառներ, որոնք թև ու թիկունք են դառնում տուբերկուլօզին, երբ նա մի տեղ անդադար մտնում է քայքայելու, հարուածելու, մահ տարածելու:

Ահա և մի ասպարէզ, ուր կինը, զինված իր առանձնայատուկ անձնուիրութիւնով և համբերութիւնով, կարող է գործել և պիտի գործէ:

Կնոջ փրկարար անձնուիրութեան, գթասիրութեան հանդէպ չքանում է, ոչնչանում և տուբերկուլօզի կործանարար ոյժը:

Այո, խնամելով տուբերկուլօզաւորին, ֆիզիկական բոլոր յիշած միջոցներով, բժշկելով նրա հոգեկանը, հարթելով կեանքի դժուարութիւնները, նրա երեխաներին կարգելով վարակման վտանգից, տալով նրանց հակատուբերկուլօզային կրթութիւն, նրանց ներշնչելով սէր ու ատելութիւն դէպի օղին, սէր դէպի օդն ու արևը, կինը կատարած կը լինի իր կանացի պարտականութիւնը թէ դէպի իր անմիջական ընտանիքը, թէ դէպի համայն հասարակութիւնը:

Կինը կարող է այդ անել:

Բժ. Արտաշէս Շխեան

Եթէ այս այսպէս է, ուրեմն և տուբեր-կուլօզի դէմ մաքառելու գործում հարկաւոր գլխաւոր զէնքը ժողովրդական լուսաւորութիւնն է։

Թող ում հարկն է և պատկանում է, լաւ, ազնիւ, անշահասէր և մարդասէր վերաբերմունք ցոյց տայ դէպի իր հոգատարութեան յանձնված ժողովուրդը, օրինակ՝ թող քաղաքային վարչութիւններն աչալուրջ կերպով հսկեն, որ խմելու մաքուր և առողջարար ջուր առատապէս մատակարարվի նրան, թող մթերքների գները խիստ հանդուրժելի նորմաների մէջ դրվեն, թող օդաւոր և արևաշող բնակարաններ կառուցվեն և մատչելի գներով վարձով տրվեն բանւոր, աղքատ դասակարգին. չէ՞ որ օդը շնչառութեան համար նոյն հացն է, զանազանութիւնը միայն նրանումն է, որ այդ աւելի կարևոր հացը շնչվում է ուտվելու փոխարէն։ Թող փողոցները մաքուր լինեն միշտ, առանց փոշու, թող աշխատանքի վարձադրինը այնքան բաւարար լինի, որ աշխատաւորը իր պարէնը ստանալու համար ստիպված չը լինի յոգնածութեան մատնվելու։

Այսքան «թող»-երը իրագործելի ցանկութիւններ են։ Դրանց իրագործելու համար հարկաւոր է միայն բարի կամք և մարդասիրութիւն։

Եւ այս վաղուց արդէն իրականացած «թող»-երն են, որ Եւրոպայում թէ տուբերկուլօզը և թէ ուրիշ վարակիչ հիւանդութիւններն անհետացրել են կամ անհետացնելու ասպարէզը հասցրել։

Սանատօրիաներն և նման հիմնարկութիւնները չեն առողջացրել եւրոպացուն։ Այդ տեսակի հիմնարկութիւնները «պրտօնեալ» դասակարգի համար են։

Սակայն տուբերկուլօզի նման պատուհասից ամենաշատ տուժողն «պրտօնեալը» չէ, այլ հասարակ ժողովուրդը։

Թող տուբերկուլօզի դէմ մաքառողները այս հարցերի մասին ուշի ուշով մտածեն, ապա և սկսեն աւելի նպատակայարմար գործ։

Բժ. Արտաշէս Շխեան

ՎՕԼԳԱՅԻ ԱՓԵՐԻՑ

II

Սպիտակ ծաղկի տօնը

Այսօր Սպիտակ Ծաղկի տօնն է։

Բայց մտածե՞լ ենք մենք, արդեօք, լուրջ կերպով, թէ ինչ բան է «Սպիտակ Ծաղկի» տօնը... Ինչու են մարդիկ այդպիսի ոգևորութեամբ կատարում ամենուրեք այդ տօնը։ Ինչի մէջ է այդ տօնի նշանակութիւնը...

«Սպիտակ Ծաղկի» տօնը մեր հիւանդ, տառապեալ, թոքախտի մէջ տանջվող եղբօր տօնն է. դա մեր հիւանդ, բայց ամբողջ սրտից ապրել ցանկացող եղբայրների և քոյրերի օգնութեան ճիչն ու աղաղակն է մարդկութեանը։

Դա նրանց առողջացնելու և ապրեցնելու յոյսն է...

Ո՞վ չը գիտէ, ո՞վ չէ զգացել, ո՞վ չէ լացել անխնայ թոքախտի ձեռքից...

Ո՞վ չէ տեսել ու կարդացել ապագայ խոստացող, երիտասարդ, թարմ, մարդկային ազնիւ ձգտումներով և ցանկութիւններով յափշտակված երիտասարդների վերջին շունչը փչելիս՝ նրանց աչքերի մէջ նրանց խնդիրը, նրանց աղաչանքը, նրանց աղօթքը...

Ի՞նչ են ասում այդ հիւանդի աչքերը, ինչ են խնդրում նրանք մեզանից...

Նրանք ասում են.—օգնեցէք, ազատեցէք մեզ և մարդկութիւնը այդ մեծ չարիքից, այդ մեծ գազանից. ապրել ենք ուզում մենք. բաւակա՞ն է՝ որքան զոհեր տուեցինք...

Ահա այսօր մարդկութիւնը, այո, համայն մարդկութիւնը ուզում է լսել այդ զոհերի, այդ հիւանդների ձայնը և օգնութեան ձեռք մեկնել նրանց ազատելու համար...

Այսօր մարդկութիւնը ուզում է սրբել մեռնող երիտասարդների չորացած աչքի արտասուքը և յոյս ներշնչել նրանց...

Եւ ո՞վ է, ասացէք խնդրեմ, այն մէկը, որ դէմ լինի այդպիսի մի մեծ և առաքինի գործի։

Ո՞վ է այն մէկը, որ ասէ իր հիւանդ եղբօրը.—մեռիր, ես քեզ չեմ օգնում։

Ո՞վ է այդ մէկը. թող նա առաջ գայ։

Չը կայ, չը կայ այդ մէկը...

Այո, չը կայ նա և չի էլ կարող լինել։

Ահա այսօր այդ թոքախտաւոր հիւանդ, ապրել ցանկացող մեր եղբայրները և քոյրերը ձեռքները մեկնած օգնութիւն են ուզում...

Առաջ գնանք, առաջ գնանք մեր կոպէկը տալու. բայց ո՛չ, սա կոպէկ չէ. սա ուրիշին կեանք տալու, ապրեցնելու, նրա հաշւած օրերը շատացնելու յոյսն է։

Մի կոպէկ—և այդքան մեծ բարութիւն։

Առաջ գնանք և տանք մեր կոպէկը բոլորս, բոլորս անխտիր. մեծ ու փոքր, երիտասարդ ու ծեր, տղամարդ ու կին, հիւանդ ու առողջ—մի խօսքով բոլորս, բոլորս, և խրենք մեր կրծքին «Սպիտակ Ծաղիկը» ի նշան այն բանի, որ մենք բոլորս գոնէ մի օր, մի ժամ, մի րոպէ մտածում ենք մեր հիւանդ եղբօր մասին, մենք ապրում ենք նրա ցաւով...

Ես կոչ եմ անում բոլորին, բոլորին անխտիր, առանց ազգի և կրօնի խտրութեան առաջ գնալ, տալ իր կոպէկը և խրել կրծքին «Սպիտակ Ծաղիկը»...

Օգնութիւն, յոյս, երկար օրեր մեր հիւանդ թոքախտաւոր եղբայրներին և քոյրերին։

Ոյժ, եռանդ, կարողութիւն այդ տօնը կազմակերպողներին։

Ս. Ք. Ասլանեան

Աստրախան

ՄԻԼԻՒԿՕՎԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

II

Բալկանեան պատերազմը իր էութեամբ ազատագրական պատերազմ էր։

Բալկանեան թերակղզու վրա մնացած քրիստոնեայ տարրերը մի րոպէ յոյսեր ստացան, թէ Թիւրքիան փոխվում է, վերանորոգվում է, և անձնատուր եղան քաղցր երազների։ Բայց հազիւ անցաւ վեց ամիս օսմանեան սահմանադրութիւնից յետոյ, և դա արդէն բաւական էր համոզելու բալկանեան ազգերին, որ Թիւրքիայի վարչական կազմը անզօր է լուծելու Մակեդոնիայի ռեֆօրմների խնդիրը և մնում է մտածել մի ուրիշ ելքի մասին։

Միլիւկօվը բնորոշ և ուսանելի համարեց առաջ բերել Ռընէ Պինէի երկու յօդուածներից քաղուածքներ, որոնցից մէկը լոյս է տեսել 1908 թւին օսմանեան սահմանադրութեան անմիջական տպաւորութեան տակ և միւսը 1911 թւին։ Այդ քաղուածքներից երևում է, թէ ինչպէս Թիւրքերին բարեացակամ մի այնպիսի անձ, ինչպէս Պինէն է, ստիպված է արձանագրել տխուր երևոյթներ վերաբերեալ երիտասարդ Թիւրքերի գործելակերպերին։

Ինքը Միլիւկօվը առիթ է ունեցել խօսելու դօկտօր Նիզամի, Թալէաթ-բէյի և ուրիշների հետ և վէճ է ունեցել նրանց հետ վարչական գործելակերպերի մասին, բայց չէ կարողացել համոզել, որ Սաբահէդդին իշխանի ապակենտրօնացման ծրագիրը աւելի փրկարար արդիւնքներ կարող է առաջացնել, քան երիտասարդ Թիւրքերի սիստեմը, որը համիդեան փոքր ինչ բարեփոխված սիստեմն է։ Երիտասարդ Թիւրքերը վիճաբանութեան ժամանակ յայտնել են Միլիւկօվին, որ իրանք Թիւրքիայի համար աւելի նպատակայարմար են գտնում հետևել ռուսական հոկտեմբերեան ծրագրին և գործելակերպին։

Երիտասարդ Թիւրքերը խաղացրին սխալ քաղաքականութիւն և հասցրին երկիրը այն անանկութեան, որին մենք ականատես ենք։

Նրանք չը կարողացան ըմբռնել զանազան տարրերի համերաշխ գործակցութեան գաղափարը լայն մտքով, այլ կարծեցին, թէ կարող են խաբել առողջ բանականութիւնը և կլանող ու սահմանափակող քաղաքականութեամբ հրապուրել Թիւրքիայի ժողովուրդներին։ Թիւրքական գործելակերպը այնպիսի խառնութիւններ էր առաջ բերել, որ մահմեդականները ընտրվում էին իբրև ազգաբնակութեան $^{1}/_{250}$-երորդը, մինչդեռ քրիստոնեաները $^{1}/_{750}$-րդը։

Երիտասարդ Թիւրքերը իրանց համար մի ցնորամիտ նպատակ էին դրել ազատել Թիւրքիան Եւրոպայից, մի նպատակ, որի համար ոչ բարոյական ոյժ ունէին և ոչ նիւթական միջոցներ։ Նրանք շատ շուտ և վճռական կերպով համոզեցին Եւրոպային, որ իրանք անկարող են լուծել Թիւրքիայի առաջ դրված պատմական խոշոր հարցերը։

Ա. Ք.

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ 75-ԱՄԵԱՑ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Մենք հաղորդեցինք, որ Շուշու յօբելեանական յանձնաժողովը կարգել էր մի պատգամաւորութիւն, ը ղկացած թեմի կառավարիչ Զաւէն վարդապետից, Հ. Առաքելեանից, Տ. Նազարեանից և Մ. Իւզբաշեանից, գնալու Էջմիածին և ներկայանալու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին։ Պատգամաւորութեան անդամները, բացի Հ. Առաքելեանից, որ հիւանդութեան պատճառով անկարող եղաւ միանալ, մեկնեց Թիֆլիսից երկուշաբթի գիշերը և հասնելով Էջմիածին, ներկայացաւ ամսիս 17-ին Նորին Վեհափառութեան ու շնորհակալութիւն յայտնելով յօբելեանին տուած իր բարձր հովանաւորութեան համար, խնդրեց բարեհաճել իր ներկայութեամբ պատւել յօբելեանը առաջիկայ օգոստոս ամսին և մխիթար հանդիսանալ սգաւոր Շուշուն ու օրհնել նրա վերածնութեան գաղափարը։ Ընդ սմին պատգամաւորութիւնը խնդրեց՝ տալ աջակից թեմի կառավարիչ հ. Զաւէնին և մի ներկայացուցիչ Էջմիածնի, հանգանակութիւն կատարելու համար։ Կաթողիկոսը յարգելով պատգամաւորութեան միջնորդութիւնը խոստացաւ ներկայ լինել Շուշում յօբելեանին, եթէ միայն անակնկալ խոչընդոտներ արգելք չը հանդիսանան, և հրամայեց սինօդի անդամ Բաբգէն վարդապետին ընկերանալ պատգամաւորութեան և մինչև առաջիկայ յունիս աջակցել Զաւէն վարդապետին հանգանակութեան գործում, պտտելով Կովկասի և Անդրկասպեան քաղաքները։

Պատգամաւորութիւնը վերադարձաւ Թիֆլիս ամսիս 18-ին։

Այսօր, շաբաթ, երեկոյեան, առաջնորդարանում, կայանալու է ղարաբաղցիների խորհրդակցական ժողով։

ԱՀԱ ՁԵԶ ԱՌԻԹ ՕԳՆԵԼՈՒ

Էջմիածնի ճեմարանի դասարանական բաժինը աւարտած մի հայ երիտասարդ երաժիշտ, ամբողջ 5 տարի երաժշտութեան ուսուցչի պաշտօն վարելով, հիւանդացել է թոքախտով։ Նրա անունն է Ռուբէն Տիգրանեան։ Նրան դեռ կարելի է փրկել, եթէ միջոց տրվի գնալ այս ամառ Աբասթումանի կամ մի այլ սանատօրիա՝ բժշկվելու և նորից նուիրվելու երաժշտութեան, որի համար ուսուցիչներ շատ քիչ ունենք։

Ահա մի լաւ առիթ սպիտակ ծաղկի տօնի օրը մի բարի գործ կատարելու։

Արդեօք չի գտնվի մինը, որ միջոց տայ դժբաղդ երիտասարդին՝ գնալ բժշկվելու։ Մտածեցէք, որ մի ամբողջ կեանք էք ազատելու։ Որքա՜ն, որքա՜ն գումարներ ծախսվում են զուարճութիւնների վրա, «Ֆանտազիա» և այլ այգիներում աւելորդ, շռայլ ծախքեր են կատարվում, իսկ այնտեղ մի երիտասարդ, միջոցների պակասութեան պատճառով, իր ջահել ծաղիկ կեանքը կորցնելու վտանգի ներքոյ է գտնվում։

Հ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Վերադարձաւ Վրաստանի էկզարխ Իննօկէնտի արքեպիսկոպոսը Բաթումից, ուր մեկնել էր փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվին այցելելու համար։

◆ Այսօր վաղ առաւօտից քաղաքի զանազան մասերում կը սկսվի ծաղկի վաճառումը։ Վաճառող օրիորդները ունենալու են Թոքախտի դէմ Մաքառող Կովկասեան Ընկերութեան կնքված տուփերը և զամբիւղներ ծաղիկներով։ Ծաղիկ վաճառողները կարող են մտնել հասարակական հիմնարկութիւնները՝ ծաղիկ վաճառելու։ Ամենուրեք ձրիաբար կը բաժանվեն բրօշիւրներ Թոքախտի մասին հայերէն, ռուսերէն, վրացերէն և թուրքերէն լեզուներով։ Ծաղիկների և տուփերի կենտրօնատեղին գտնվում է քաղաքային վարչութեան մէջ։

◆ Այսօր, Սպիտակ Ծաղկի վաճառման օրը, կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի կարգադրութեամբ, կրթական հաստատութիւնների երաժշտական խմբերը նուագելու են ամեն մինը իր դպրոցի առաջ։ Զինւորական երաժշտական խմբերը կը նուագեն Երևանեան հրապարակի վրա, Միքայէլեան և Գօլօվինսկի պրօսպեկտներում. Մէյդանում և Հալաբարի հրապարակի վրա կը նուագէ զուռնա։

◆ Բացի նուագախմբերից՝ այսօր տեղի կունենայ Սպիտակ Ծաղիկներով զարդարված աւտօմօբիլների և կառքերի հսկայական շքերթ։ Ամենալաւ զարդարված կառքերը կը ստանան 2 ընծայ։

◆ Թիֆլիսի էլեկտրաքարշի վարչութիւնը սիրալիր կերպով համաձայնել է այսօր մի վագոն ամբողջովին տալ ծաղիկ վաճառողների տրամադրութեան ներքոյ։ Վագոնը կերթևեկէ էլեկտրաքարշի բոլոր գծերի վրա։ Բացի դրանից էլեկտրաքարշի վարչութեան կարգադրութեամբ ծաղիկ վաճառող օրիորդներից էլեկտրաքարշի վճար չէ առնվելու։

◆ Թոքախտի դէմ Մաքառող Կովկասեան Ընկերութիւնը խնդրում է նրանց, որոնք կը ցանկանան ծանօթանալ անցեալ տարիների Սպիտակ Ծաղկի վաճառման հետ, կարող են տեղեկութիւն ստանալ այդ մասին ծաղիկ վաճառող օրիորդներից։

◆ Թոքախտի դէմ Մաքառող Ընկերութիւնը մտադիր է այս տարի ընդարձակ չափով թոքախտաւոր երեխաներին ուղարկել Ցէմի։ Երեխաների քանակութիւնը կախված է այսօրվայ դրամահանգանակութիւնից։

◆ Թոքախտի դէմ Մաքառող Կովկասեան Ընկերութիւնը ստացել է յօգուտ Աբաստումանում կառուցվող սանատօրիայի 50 րուբլի՝ եղբարք Բօղարջեաններից ի յիշատակ իրանց մօր՝ Եկատերինէ Բօղարջեանի մահվան տարելիցի։

◆ Այսօր Հասարակական ակումբում Ալ. Քալանթար կունենայ բանախօսութիւն Փոքր-Ասիայի անտեսական հեռանկարների մասին։ Դասախօսը կը ծանօթացնի հանդիսականներին Թիւրքահայաստանի բնական հարստութիւնների հետ և կը պարզի անտեսական կարիքների որակը, այլ և կառաջարկի միջոցներ անտեսական ընդարձակ առաջադիմութեան համար։ Ռեֆերատից յետոյ լինելու է զրոյց։

◆ Երէկ կատարվեց հոգեհանգիստ Ներսիսեան դպրոցի բարերար Ալ. Մանթաշեանի դամբարանի վրա, Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական և ուսուցչական կազմերի և շատ աղօթողների ներկայութեամբ։

◆ Երկուշաբթի, ապրիլի 22-ին, Արտիստական Ընկերութեան թատրոնում տեղի է ունենալու ռուսերէն լեզուով գրական դատ Լ. Անդրէևի վերջին գրուածքի «Եկատերինա Իվանօվնա» պիեսի վերաբերեալ։ Մասնակցում են զանազան գործիչներ։

◆ «Յ.»-ի ասելով Կովկասի փոխարքայի գրասենը հարցրել է Թիֆլիսի նահանգական ադմինիստրատիւ պարագլխին, թէ որչափ ճշմարիտ են լրագրական այն տեղեկութիւնները, թէ ադմինիստրատիւները վճռել են հօգարաժէին յարկացնել Սաբուրթալօ արուարձանում ապագայ պօլիտեխնիկումի համար։ Ադմինիստրատիւ պարագլուխը դիւանին տուել է դրական պատասխան և ներկայացրել է համապատասխան ապացուցներ։

◆ Այս օրերս Թիֆլիսում կը լինի Վանի նախկին վալի Իզզէթ-բէյը, որ մեկնում է Կ. Պոլիս։

◆ Վրացական «Նակադուլի» թերթի խմբագրատունը այսօր երեխաների էկսկուրսիա է կազմակերպում դէպի Մցխեթ։

◆ Հաղբաթի պետ. դպրոցի աւ.-ուսուցիչ Լեւոն Սէյրեկեանը խնդրում է մեզ յայտնել, որ «Մշակի» № 66-ում Հաղբաթից գրված և Լ. Ս. տառերով ստորագրված թղթակցութեան հեղինակը ինքը չէ։

◆ «Баку»-ի ասելով, Զատկի առաջին օրը ց. ժ. $1^{1}/_{2}$-ին Մարդասիրական Ընկերութեան դահլիճում տեղի է ունեցել հայ ծխական դպրոցների հոգաբարձութեան կազմած բալը։ Մաղթանքը կատարել է Արտակ վարդապետը։ Ներկայ են եղել Բագուի քաղաքապետ Մարտինօվը իր ամուսնու հետ, նահանգապետի պաշտօնակատար Պօտուլօվը, քաղաքապետի օգնական Նազանսկին, քաղաքագլուխ Բիչը, բօրսայի կօմիտէտի նախագահ Թաղիեանեան, Պետ. Դումայի անդամներ Պապաջանեան և Ջաֆարօվ, ոստիկանապետ Կանիէյշվիլի և այլ պատուաւոր հիւրեր։ Հիւրերին ընդունել է հոգաբարձութիւնը տ. Ադամեանի գլխաւորութեամբ։ Նախաճաշին առաջին բաժակը Արտակ վարդապետը առաջարկել է Թագաւոր Կայսրի առողջութեան համար, որ ընդունվել է բարձրաձայն «ուռաներով», իսկ երգեցիկ խումբը քառաձայն երգել է «Տէր պահեա զԿայսրն մեր»։ Ապա կարգով խմել են Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, փոխարքայի, Մարտինօվի, քաղաքագլխի, բացակայ նահանգապետ Ալիշէվսկիի, Պօտուլօվի, Պապաջանեանի և Ջաֆարօվի կենացները։ Հանգանակված է մօտ 2500 ր.։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ ԱՐ.

ԹԱՏՐՕՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Հայոց Երաժշտական Ընկերութիւնը կարող է գոհ լինել, որ նրա անդրանիկ համերգը ունեցաւ կատարեալ աջողութիւն, տալով հասարակութեանը գեղարուեստական մեծ հաճոյք։

Ապրիլի 18-ի համերգը պարունակում էր իր մէջ թէ ընդհանուր արևելեան և մասնաւորապէս հայկական և թէ եւրօպական երաժշտութեան մասեր, որոնք բաւարարութիւն պատճառեցին հանդիսականների զանազան խաւերին։

Արևելեան երաժշտութեան ներկայացուցիչն էր մեր հասարակութեանը յայտնի երաժշտագէտ Ն. Տիգրանեանը, որը կենտրօնացած իր նուագած եղանակների հարազատ արտայայտութեան վրա՝ նուագ ց «Բայաթի Քիւրդ» իր երեք հաղորդումներով՝ «Շահնազ», «Հայկական կլոր պար» և «Շարաշուբ» երաժշտութիւնները, արժանանալով հանդիսականների ջերմ ծափահարութիւններին։

Ջութակահար Վրոյր նուագեց մեծ ճաշակով Տօմսօն-Կարելլիի «La Folia» գեղեցիկ երաժշտական գործը և պատճառեց գեղարուեստական հաճոյք։ Վրոյրի միւս նուագներից յիշենք Ունգարական մեղեդին։

Համերգին երաժշտական մեծ փայլ տուեց դաշնակահար Պըշնօվ, որը դիւթեց երաժշտասէրներին իր նուրբ ճաշակով նուագած գեղեցիկ ստեղծագործութիւններով։ Պըշնօվի մատների տակ դաշնամուրը խօսում է արտայայտիչ կերպով տալով մերթ մեղմ, քնքոյշ և փաղաքշող նուագներ, մերթ ուժգին, փոթորկալից երաժշտական յորձանքներ։ Գեղեցիկ էին Ալբերի, Արենսկիի և Սկրիաբինի գործերը։ Հմայիչ էր Լիստի Րապսօդիան № 12։

Տիկին Ց. Ալէքսիարեան զգացմունքով արտասանեց մի քանի բանաստեղծութիւններ Յովհ. Թումանեանից և Յովհ. Յովհաննիսեանից, նաև մի տաղանդաւոր ռուսերէն լեզուով՝ գեղեցիկ առոգանութեամբ։

Տիկին Ն. Աֆրիկեան երաժշտական նըրբութեամբ երգեց Մելիքեանի «Վարդ» ռոմանսը, իսկ հասարակութեան խնդիրքով դարձեալ երկու երգ՝ ֆրանսերէն և ռուսերէն լեզուներով։

Անադին աջողութիւն, կարելի է ասել՝ ուղղակի ֆուրօր առաջ բերեց օր. Իզաբելլա Քալանթարը իր արտասանած բանաստեղծութիւնով (մի կտոր Յ. Թումանեանի «Անուշ» պօէմայից). առոգանութիւնը, դեկլամացիան, շարժումները — ամեն բան կատարեալ էր, ուստի և բնական, որ ոգևորված ծափահարութիւններով հանդիսականները ստիպեցին ծրագրից դուրս արտասանել և ուրիշ երեք բանաստեղծութիւններ, հայերէն և ռուսերէն։ Նա արտասանեց Յ. Յովհաննիսեանի թարգմանութիւնը Արօնիից «Գերի Արագիլը», ապա Պ. Դուրեանից թարգմանած «Моя скорбь» (Իմ վիշտը) և Բերանժէի «Тоска по родинѣ» (Հայրենիքի կարօտը), որոնք նոյնպէս ոգևորված ծափահարութիւններ առաջ բերին։ Օրիորդը ստացաւ մի գեղեցիկ ծաղկեփունջ։

Երեկոյթին ներկայ էր Պետական Դումայի անդամ Պ. Միլիւկօվ իր ամուսնու հետ։

Խ—Ն

Արքունական թատրօնում

Անգլիացի դրամատուրգ Բերնարդ Շօի «Սատանայի աշակերտը» մելօդրաման, որ ներկայացրեց Լեբեդևի ռուս դրամատիկական խումբը ամսիս 18-ին, գրաւել էր թատրօն շատ քիչ հասարակութիւն։ Այդ հանգամանքը մասամբ պէտք է բացատրել նրանով, որ այդ երեկոյեան Արտիստական թատրօնում խաղացվում էր Անդրէևի «Եկատերինա Իվանօվնա» նոր պիէսը, որի ներկայացման տոմսակները մի քանի օր առաջ սպառված էին։

«Սատանայի աշակերտը» մելօդրամայի կանվան կրում է պատմական բնոյթ և հիւսված է ամերիկացիների ազատագրութեան և անգլիական լուծը թօթափելու ժամանակներից վերցված դէպքերից։ Պիէսը բեմական է, ջերի վրա ազդող էֆեկտներով լի, սակայն գլխաւոր տիպերի գործողութիւնները մշուշապատ են, չեն ամբողջացված, հետևաբար և ներկայ հասարակութեանը պիէսը չէ տալիս գիւրութիւն կատարեալ կերպով խրացնելու այդ տիպերի crédo-ն։

Դերակատարներից յիշենք Տայիրօվին (Սատանայի աշակերտ), Բախմետևին (քահ. Անդերսօն), Օլխօտինային (տ. Դօջէն) և Զարուսկայային (քահանայի կինը), որոնք բաւական աջող տարան իրանց ստանձնած դերերը, մանաւանդ առաջինը, որը խաղացած ունէր դերին համապատասխան համարձակ ու խրոխտ վերաբերմունք և հարուստ միմիկա։

X.

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. Հ. Հրատ. Ընկերութիւնը

յայտնում է ի գիտութիւն հեղինակների և թարգմանիչների, որ տպագրութեան համար ընդունում է ՄԱՆԿԱԿԱՆ, ՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ և ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ գրուածքներ և խնդրում է այդպիսիները շուտով ուղարկել Ընկերութեանս Վարչութեանը։

Ուղարկելիք նիւթերը պէտք է գրված լինեն պարզ և մաքուր, մի երեսի վրա և լուսանցքներով։ Թարգմանութիւնների հետ պէտք է ուղարկել նաև բնագիրը։

Ռուսերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն գրուածքները պէտք է թարգմանված լինեն անպայման բնագրից։

Ընկերութեանս խմբագրական մասնաժողովը իրաւունք ունի կարևոր դէպքում սրբագրել ընդունված աշխատութեան լեզուն։

Նիւթեր ուղարկողը պարտաւոր է յայտնել Վարչութեանս, թէ դրանցից որն է տպված, ե՞րբ և որտեղ, և որն է անտիպ։

Ընկերութեան հասցէն՝ Тифлисъ, Кавказское Армянское Издательское Общество, Бебутовская ул. № 25.

Ե. 307. 2—1

ՀՕՆՕՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԷՐ) ԴԵՂ ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ

„SALO—ՊԻԶԻԼԻՆ“

ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցվում է արկղիկին։ Իսկականը միտաղեայ արկղիներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։

Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր և թէ յարատև բնոյթ ունեցող դէպքերում և կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայաւուտ ընթացք։

ՊԱՀԵՍՏ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.

Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։

Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։

(?.) 0—15

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՃՎԼԷՅՑԱՐԱԿԱՆ ԳԻՐՔԸ 392 ԵՐԵՍ

ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ

Դիմել Թիֆլիսում «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ», «Գիր», «Կենտրօնական», Բագւում «Посредникъ» և «Сотрудникъ», Պոլսում՝ «Արծիւ» գրախանութներին, որտեղ վաճառվում են հեղինակի միւս բոլոր աշխատութիւնները։ Մեծաքանակ գնողները կարող են դիմել «Հօրիզոնի» (օ.մ.) խմբագր. Վ. Ահարոնեանին։ 304. 5—1

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

յայտարարում է ի գիտութիւն ճանապարհորդների և ապրանք ուղարկողների, որ Ընկերութեան շոգենաւ «ԻՕՆԻՆ» (նաւապետ Պէկու) մեկնում է Բաթումից Մարսէյլ հանդիպելով Տրապիզոն, Սամսոն և Կ. Պոլիս

Հինգշաբթի, ապրիլի 25-ին (մայիսի 8-ին 1913 թ. ն. տ.)

Տեղեկութիւնների համար խնդրում են դիմել Թիֆլիսի գործակալ պ. Ս. Կիւլպէնկեանին, իր գրասենեակում, որ գտնվում է Արմեանսկի բազարում՝ Գօստինի դվոր Մանթաշեանների։ Հեռախօս № 7—21.

306. 1—1